

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра банківської справи

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

(підпис)

“ ___ ” _____ 20__ р.

РЕФЕРАТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 072-Фінанси, банківська справа та страхування
за освітньою програмою «Міжнародний банківський бізнес»
на тему:

«ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНИХ РЕСУРСІВ БАНКАМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ»

Виконавець:

Студентка ЦЗВФН, 4зф9 групи
**Бородуліна Олександра
Вячеславівна**

Науковий керівник:

Д.е.н., доцент

Жердецька Лілія Вікторівна

Одеса 2022

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Сучасні геополітичні процеси поставили банківську систему України у дуже складні умови. Обмежений доступ до зовнішніх джерел та девальвація гривні, погіршення фінансового стану позичальників, незбалансованість державних фінансів і політична нестабільність вкрай негативно позначилися на фінансовій стійкості банків: проблему ліквідності, що виникла на початку кризи, змінила проблема якості активів та достатності капіталу. На сьогодні в Україні особливого значення набуває підвищення ефективності функціонування ринкової інфраструктури, що вимагає кардинальних якісних перетворень у банківській сфері, а відповідно, реалізації процесів формування й залучення ресурсів банками.

Слід зазначити, що питанню формування кредитних ресурсів не приділялося належної уваги. Це було пов'язано з тим, що попит на банківські послуги значно перевищував пропозицію; високий рівень інфляції, наявність дешевих ресурсів, зростання курсу іноземної валюти – усі ці умови забезпечували високу норму прибутку банківських операцій, змінюючи саму природу їх ризику.

Виходячи із зазначеного, проблема зумовлена, по-перше, існуючим підвищенням ролі ресурсної політики в забезпеченні стійкості комерційного банку, по-друге, необхідністю комплексного дослідження кредитних ресурсів комерційного банку у взаємовідносинах із клієнтами, що і зумовлює актуальність обраної теми.

Проблемам формування кредитних ресурсів комерційних банків присвячено чимало праць. Значний внесок у дослідженні питань депозитної діяльності зробили такі зарубіжні економісти, як Г. Айленбергер, Е. Долан, П. Роуз, Дж. Сінкі. Питання взаємозв'язку між економічною ситуацією в країні та банківським сектором шляхом акумулювання та перерозподілу ресурсів в економіку, розкриваються в працях українських вчених-економістів О. Бартоша, О. Васюренка, Ю. М. Галіцейської, О. Дзюблюка, Р. Коцовської, Р. Тиркало, М. Савлука, О. Лаврушина, А. Мороза.

Однак не зважаючи на значну кількість публікацій можна сказати, що ще немає єдиного досконалого механізму в управлінні кредитними ресурсами, яка б забезпечувала економічну стійкість та надійність банку. Процеси глобалізації та швидкого розвитку технологій роблять дану тематику актуальною, як ніколи раніше, та вимагають постійної її вивчення.

Мета і завдання дослідження. Метою дипломної роботи є дослідження теоретичних питань формування кредитних ресурсів банків та розробка практичних рекомендацій її реалізації, що забезпечують сталий розвиток банківської установи.

Для реалізації зазначеної мети в роботі вирішуються такі завдання:

1. Визначити економічний зміст поняття «кредитні ресурси» та їх склад.
2. Охарактеризувати законодавче регулювання формування кредитних ресурсів банками України

3. Описати тенденції формування кредитних ресурсів банківської системи України.

4. Проаналізувати кредитні ресурси ПАТ «Альфа-банк».

5. Оцінити продуктивність розміщення кредитних ресурсів ПАТ «Альфа-банк»

6. Охарактеризувати зарубіжний досвід формування та розміщення кредитних ресурсів банками

7. Визначити специфіку формування кредитних ресурсів в умовах невизначеності.

Об'єктом дослідження є сфера економічних відносин з приводу формування й розміщення банками України кредитних ресурсів.

Предметом дослідження є діяльність банківських установ, спрямована на розроблення й реалізацію своєї політики формування кредитних ресурсів з метою забезпечення власної ефективної роботи та забезпечення економіки країни необхідними для розвитку грошовими ресурсами.

Методи дослідження. У процесі дослідження застосовувалися такі методи дослідження: структурно-логічний аналіз; метод економічного аналізу (при дослідженні факторів впливу на процеси формування та реалізації механізму депозитної діяльності, оцінці динаміки та структури депозитної бази банків); метод групувань (при розгляді класифікації кредитних ресурсів); різноманітні прийоми статистичних методів, зокрема порівняння; методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції.

Інформаційна база роботи. Статистичну і фактологічну основу дослідження складають закони України, постанови та декрети Кабінету Міністрів України, нормативні документи Національного банку України, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, банківських установ.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (61 найменування). Загальний обсяг роботи становить 78 сторінок. Основний зміст викладено на 66 сторінках. Робота містить 2 таблиці, 15 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі кваліфікаційної роботи «**ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНИХ РЕСУРСІВ БАНКАМИ**» визначено економічний зміст поняття «кредитні ресурси» та їх склад; охарактеризовано законодавче регулювання формування кредитних ресурсів банками України.

Встановлено, що фактично сформовані кредитні ресурси – це сума пасиву балансу, однак фактично розміщено може бути цю суму за вирахуванням недохідних активів та обов'язкових резервів.

Натомість фактично розміщені кредитні ресурси – це сума кредитного портфелю банку; визначального значення мають саме кредити клієнтам, оскільки вони сприяють економічному розвитку країни.

Кредитний потенціал – це прогнозована сума кредитних ресурсів, які можуть бути використані для кредитування.

Національний банк України повернув значення нормативів обов'язкового резервування до рівнів, які існували до ухвалення лютневого рішення про їх підвищення. Нині нормативи складають: норматив формування банками обов'язкових резервів у національній валюті за коштами на вимогу становитиме 0% (передбачалося збільшення до 2%); норматив формування банками обов'язкових резервів в іноземній валюті становитиме 10% (передбачалося підвищення до 12%).

Відповідне рішення дасть змогу банкам використовувати додаткові ліквідні кошти в період дії воєнного стану та відповідно й надалі підтримувати належний рівень ліквідності банківської системи.

У другому розділі **«ОЦІНЮВАННЯ КРЕДИТНИХ РЕСУРСІВ БАНКІВ УКРАЇНИ»** визначені основні тенденції формування й використання кредитних ресурсів банківської системи України та ПАТ «Альфа банк». Як в діяльності ПАТ «Альфа банк», так і по системі ресурси зростали до 2021 року включно, у перші місяці 2022 року відбувся відтік ресурсів. ПАТ «Альфа банк» та банківська система в цілому мали значні збитки після банківської кризи 2014-2014 рр., однак в 2019 році банки (у т.ч. й ПАТ «Альфа банк») наростили статутний капітал та до початку 2022 року збільшували власний капітал за рахунок спрямування прибутку на формування загальних резервів. Основною причиною зменшення обсягів кредитних ресурсів банків України та ПАТ «Альфа банк» є відтік коштів юридичних осіб, що частково компенсовано рефінансуванням від Національного банку України (частка рефінансування ПАТ «Альфа банк» у структурі зобов'язань удвічі більша, ніж аналогічний показник по системі банків). На відміну від банківської системи України, сформовані ресурси ПАТ «Альфа банк» більшою мірою спрямовуються саме на кредитування, а не інвестиції. Депозити ПАТ «Альфа банк» завжди перевищують обсяги кредитування, що може бути пояснена 2-ма основними причинами: зростанням ролі власного капіталу у формуванні кредитних ресурсів та їх продуктивним використанням. Співвідношення процентних доходів та витрат в 2018-2021 рр. дуже подібні в ПАТ «Альфа банк» та банківському секторі України, однак за підсумками 2021 року банківська система характеризувалася більшою продуктивністю за рівнем цього показника. Високий рівень процентного спреду ПАТ «Альфа банк» свідчить про високу продуктивність розміщення кредитних ресурсів, проте може свідчити й про підвищений рівень ризику діяльності ПАТ «Альфа банк». Незважаючи на високий рівень процентного спреду, показники ефективності роботи ПАТ «Альфа банк» є нижчими порівняно із банківською системою в цілому.

У третьому розділі **«НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНИХ РЕСУРСІВ БАНКАМИ УКРАЇНИ»** охарактеризовано зарубіжний досвід формування та розміщення кредитних ресурсів банками; визначено специфіку формування кредитних ресурсів в умовах невизначеності.

За результатами обґрунтування й порівняння показників, які характеризують формування та використання кредитних ресурсів, банками окремих країн в 2021 році встановлено наступне. Порівняно з іншими країнами, банківська система України характеризується надлишковим рівнем ліквідності, що означає недостатню активність у розміщенні кредитних ресурсів. Водночас високий рівень процентного спреду зумовлює високий рівень продуктивності й ефективності процесів залучення та розміщення кредитних ресурсів банками України.

Основною функцією банків є сприяння мобілізації тимчасово вільних коштів суб'єктів господарювання, спрямування їх у різні сфери економіки з ціллю найефективнішого застосування. Головна частина банківських ресурсів формується у ході здійснювання депозитних операцій банку, від правильної і ефективної організації яких залежить стійкість функціонування банківської установи. Головним способом акумуляції ресурсів банку є депозити, тому банкам потрібно завжди підтримувати високий рівень обслуговування клієнтів, пропонувати оформлювати нові депозитні продукти та умови вкладання коштів для того, щоб розширювати та утримувати існуючу клієнтську базу.

Основним джерелом формування залучених коштів є депозитні ресурси. Від видів, об'єму, структури та ціни залучення ресурсів залежать можливості банку піддержувати свою ліквідність і отримувати доходи та прибуток в потрібному обсязі. Конкретно цим і обумовлена актуальність дослідження методичних підходів до оцінки ефективності депозитної політики.

Активізація банківських інститутів на депозитному ринку допустима через: підвищення привабливості вкладів за допомогою раціонального поєднання нецінових і цінових методів; спрощення режиму функціонування депозитних рахунків; використання нових депозитних інструментів.

Для вирішення проблем з якими зіштовхуються банки при залученні коштів клієнтів, можна застосувати наступні напрями: формування довіри у потенційного клієнта; розроблення депозитної політики, привабливої для клієнтів, з одного боку, та прибуткової для банків з іншого; підвищення зацікавленості індивідуальних осіб у розміщенні своїх коштів на вкладних рахунках; застосування нецінових та цінових методів залучення ресурсів.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження сформовано низку висновків та пропозицій.

1. У роботі визначено економічний зміст поняття «кредитні ресурси» та їх склад.

На цій основі розмежовані поняття «сформовані кредитні ресурси», «розміщені кредитні ресурси» та «кредитний потенціал».

Фактично сформовані кредитні ресурси – це сума пасиву балансу, однак фактично розміщено може бути цю суму за вирахуванням недохідних активів та обов'язкових резервів.

Фактично розміщені кредитні ресурси – це сума кредитного портфелю банку; визначального значення мають саме кредити клієнтам, оскільки вони сприяють економічному розвитку країни.

Кредитний потенціал – це прогнозована сума кредитних ресурсів, які можуть бути використані для кредитування.

Запропоновані рекомендації дозволять банкам удосконалити процеси управління ресурсами.

2. Надано характеристику законодавчого регулювання формування кредитних ресурсів банками України.

Нормативно-правова база України визначає порядок залучення депозитів фізичних та юридичних осіб, визначається порядок залучення коштів на умовах субординованого боргу; також регламентує процеси їх розміщення. Важливе значення у формуванні й розміщенні кредитних ресурсів банків мають нормативи обов'язкового резервування та нормативи ліквідності.

Установлено, що важливого значення при проведенні банківської діяльності набуває необхідність постійного вдосконалення української законодавчої бази у відповідності до вимог сучасності та загальносвітових норм.

3. За результатами проведеного аналізу ідентифіковані тенденції формування кредитних ресурсів банківської системи України та ПАТ «Альфа-банк». Встановлено, що як в діяльності ПАТ «Альфа банк», так і по системі ресурси зростали до 2021 року включно, у перші місяці 2022 року відбувся відтік ресурсів. ПАТ «Альфа банк» та банківська система в цілому мали значні збитки після банківської кризи 2014-2014 рр., однак в 2019 році банки (у т.ч. й ПАТ «Альфа банк») наростили статутний капітал та до початку 2022 року збільшували власний капітал за рахунок спрямування прибутку на формування загальних резервів. Основною причиною зменшення обсягів кредитних ресурсів банків України та ПАТ «Альфа банк» є відтік коштів юридичних осіб, що частково компенсовано рефінансуванням від Національного банку України (частка рефінансування ПАТ «Альфа банк» у структурі зобов'язань удвічі більша, ніж аналогічний показник по системі банків). На відміну від банківської системи України, сформовані ресурси ПАТ «Альфа банк» більшою мірою спрямовуються саме на кредитування, а не інвестиції.

5. Здійснено порівняльну оцінку продуктивності розміщення кредитних ресурсів ПАТ «Альфа-банк». Установлено, що депозити ПАТ «Альфа банк» завжди перевищують обсяги кредитування, що може бути пояснена 2-ма основними причинами: зростанням ролі власного капіталу у формуванні кредитних ресурсів та їх продуктивним використанням. Аргументовано, що співвідношення процентних доходів та витрат в 2018-2021 рр. дуже подібні в ПАТ «Альфа банк» та банківському секторі України, однак за підсумками 2021 року банківська система характеризувалася більшою продуктивністю за рівнем цього показника. Доведено, високий рівень процентного спреда ПАТ «Альфа банк» свідчить про високу продуктивність розміщення кредитних

ресурсів, проте може свідчити й про підвищений рівень ризику діяльності ПАТ «Альфа банк». Крім того встановлено, що, незважаючи на високий рівень процентного спреду, показники ефективності роботи ПАТ «Альфа банк» є нижчими порівняно із банківською системою в цілому.

6. Проведено аналіз зарубіжного досвіду формування та розміщення кредитних ресурсів банками. Для цього доведено необхідність використання таких показників: співвідношення регулятивного капіталу до активів, зважених на ризик; віддача активів; віддача власного капіталу; співвідношення ліквідних та загальних активів; співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань; рівень ліквідного покриття; рівень чистого стабільного фондування; спред між кредитною та депозитною ставками та співвідношення депозитів та кредитів.

Аргументовано, що порівняно з іншими країнами, банківська система України характеризується надлишковим рівнем ліквідності, що означає недостатню активність у розміщенні кредитних ресурсів. Водночас високий рівень процентного спреду зумовлює високий рівень продуктивності й ефективності процесів залучення та розміщення кредитних ресурсів банками України.

7. Визначено специфіку формування кредитних ресурсів в умовах невизначеності. Доведено, що активізація банківських інститутів на депозитному ринку допустима через: підвищення привабливості вкладів за допомогою раціонального поєднання нецінових і цінових методів; спрощення режиму функціонування депозитних рахунків; використання нових депозитних інструментів.

8. Для вирішення проблем з якими зіштовхуються банки при залученні коштів клієнтів, можна застосувати наступні напрями: формування довіри у потенційного клієнта; розроблення депозитної політики, привабливої для клієнтів, з одного боку, та прибуткової для банків з іншого; підвищення зацікавленості індивідуальних осіб у розміщенні своїх коштів на вкладних рахунках; застосування нецінових та цінових методів залучення ресурсів.

АНОТАЦІЯ

Бородуліна О. «Формування кредитних ресурсів банками в сучасних умовах»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності «072-Фінанси, банківська справа та страхування» за освітньою програмою «Міжнародний банківський бізнес». Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2022.

У роботі розглядаються теоретичні засади формування кредитних ресурсів банками. Визначено економічний зміст понять «кредитні ресурси» та «кредитний потенціал»; описано склад ресурсів. Охарактеризовано законодавче регулювання процесів формування кредитних ресурсів банками України.

Проведено оцінювання кредитних ресурсів банків України. Виокремлені тенденції формування кредитних ресурсів банківської системи України. Проведено аналіз кредитних ресурсів ПАТ «Альфа-банк». Надано оцінки продуктивності розміщення кредитних ресурсів ПАТ «Альфа-банк».

Обґрунтовані напрями вдосконалення формування кредитних ресурсів банками України. Оцінено зарубіжний досвід формування та розміщення кредитних ресурсів банками. Запропоновані заходи щодо оптимізації процесів формування кредитних ресурсів в умовах невизначеності.

Ключові слова: банк, банківська система, кредитні ресурси банків, кредитний потенціал, банківські депозити, продуктивність розміщення ресурсів, капітал, зобов'язання.

ANNOTATION

Borodulina O. " Banks' credit resources formation under the modern conditions "

Qualification work for a bachelor's degree
in the specialty "072-Finance, Banking and Insurance"
under the educational program "International Banking".
Odessa National Economic University. - Odesa, 2022.

The paper considers the theoretical foundations of the formation of credit resources by banks. The economic meaning of the concepts "credit resources" and "credit potential" is determined; the composition of resources is described. Legislative regulation of the processes of formation of credit resources by banks of Ukraine is characterized.

The credit resources of Ukrainian banks were assessed. The tendencies of formation of credit resources of the banking system of Ukraine are singled out. The analysis of credit resources of PJSC "Alfa-Bank" was carried out. Estimates of productivity of placement of credit resources of PJSC "Alfa-Bank" are given.

The directions of improvement of formation of credit resources by banks of Ukraine are substantiated. Foreign experience in the formation and placement of credit resources by banks is assessed. Measures to optimize the processes of credit resources formation in conditions of uncertainty are proposed.

Keywords: bank, banking system, credit resources of banks, credit potential, bank deposits, productivity of resource allocation, capital, liabilities.